

Werkafsprak Laaggeletterdheid

Doel

Het herkennen, informeren, ondersteunen van laaggeletterde vrouw (+partner) in fase van kinderwens tot en met kraambedperiode.

De doelstelling is het verlagen van risico's rondom zwangerschap, geboorte en kraamperiode en het verhogen van kans op een goede start van de taalontwikkeling van het kind.

Achtergrondinformatie

1 op de 6 Nederlanders heeft moeite met lezen en schrijven (18%). Dit heeft grote invloed op hun gezondheid en de behandelrelatie. Laaggeletterdheid komt relatief vaker voor bij:

- Asielzoekers (door weinig scholing of geen kennis van westers schrift).
- Lager opgeleiden (42,3% met lagere school, 38% met vmbo/mbo 1 diploma, 9% van mensen met mbo 2,3 of 4).

Mensen die laaggeletterd zijn:

- Voelen zich, zowel lichamelijk als geestelijk, vaker minder gezond dan niet-laaggeletterden.
- Hebben een grotere kans eerder te sterven.
- Maken meer gebruik van huisartsenzorg en ziekenhuiszorg.
- Maken minder gebruik van preventieve zorg en nazorg.
- Met een chronische ziekte hebben meer moeite met zelfmanagement en grotere kans op slechtere gezondheidssuitkomsten.
- Hebben vaak lage gezondheidsvaardigheden (29% van de Nederlandse bevolking van 16jaar en ouder).
- Hebben moeite met het begrijpen van mondelinge en schriftelijke informatie van zorgverleners.

Herkennen van laaggeletterde zwangeren

Voor de wijze van communiceren is het van belang te herkennen of iemand laaggeletterd is. Velen schamen zich voor hun laaggeletterdheid en zijn goed in het verbergen van hun handicap, dit is dit soms ingewikkeld.

De volgende signalen kunnen je helpen om iemand die laaggeletterd is te herkennen, en daar je voorlichting op af te stemmen:

- Vraag bij intake naar beroep en opleidingsniveau.
- Wees alert op signalen die kunnen wijzen op lees- en schrijfproblemen:
 - o Heeft de zwangere moeite met het formuleren van vragen? Het duiden van klachten en het stellen van prioriteiten?
 - o Heeft de zwangere vragen over informatie die al eerder is uitgereikt?
 - o Bekijkt de zwangere een uitgereikte folder, bewegen haar ogen over de tekst?
 - o Vermijdt de zwangere situaties waarin zij in het bijzijn van anderen iets moet lezen of schrijven en gebruikt ze hiervoor smoesjes?
 - o Komt de zwangere vaak niet op afspraken, schrijft afspraken niet op, komt ze op verkeerde dag of tijdstip?
 - o Draait de zwangere een brief zonder plaatje die je ondersteboven aanbiedt niet automatisch om?

Controleer of je gevoel klopt

Als je het vermoeden hebt dat iemand mogelijk moeite heeft met lezen en schrijven, is het verstandig dat eerst te checken. Vraag in hoeverre lezen en schrijven lastig is voor iemand:

- Heb je wel eens moeite met... ?
- Hoe gaat het met lezen en schrijven?
- Veel mensen hebben moeite met het lezen van dit soort folders en het invullen van formulieren, hoe is dat voor u?
- Helpt iemand je wel eens met het invullen van formulieren of het lezen van brieven?

Ga in gesprek

De ervaring leert dat een gesprek over laaggeletterdheid het meeste effect heeft wanneer het probleem zoveel mogelijk wordt genormaliseerd. Laaggeletterden weten vaak niet dat er in Nederland 1,3 miljoen volwassenen zijn die moeite hebben met lezen en schrijven. Stel de zwangere dus op haar gemak en vertel dat zij niet de enige is.

Vaak zijn laaggeletterden in het verleden op negatieve wijze geconfronteerd met hun lees- en schrijfachterstand. Een vertrouwensrelatie is een goede uitgangspositie voor het voeren van een positief gesprek: een gesprek over beter leren lezen en schrijven.

Het is dus heel belangrijk om het probleem bespreekbaar te maken:

- Normaliseer het probleem: 1 op de 9 Nederlanders heeft moeite met lezen en schrijven.
- Sluit aan bij de beleving van de ander: 'Wat moet het lastig zijn om...?'
- Geef informatie over de oplossingen: geef informatie over het gratis telefoonnummer voor advies en coaching.

Moedig de ander aan om een cursus 'lezen en schrijven' te volgen. Er zijn speciale cursussen voor volwassenen waar men 1-op-1 of in een groepje les kan krijgen. Dit onder begeleiding van professionals en/of vrijwilligers.

Meer informatie over cursussen vind je via de Taalzoeker.

Communicatie

Laaggeletterden hebben veelal ook moeite met het begrijpen van mondelinge communicatie. Aangezien mondelinge communicatie het belangrijkste communicatiemiddel is om aan laaggeletterden een boodschap over te brengen, is het dan ook van belang dat de mondelinge communicatie zo effectief mogelijk wordt overgebracht.

- Spreek in korte zinnen en gebruik eenvoudige woorden.
- Vermijd moeilijke woorden, uitdrukkingen of gezegdes.
- Houdt de informatie zo beperkt mogelijk.
- Neem de brochures of ander schriftelijk materiaal ook mondeling met de zwangere door.
- Laat de zwangere de boodschap herhalen om vast te stellen of deze de boodschap heeft begrepen.
- Vermijd vakjargon of omschrijf wat het betekent.
- Betrek zo min mogelijk bijkomstige zaken in het gesprek.
Opmerkingen als 'Ik zal het raam even dichtdoen' kunnen verwarrend zijn.
- Wees consequent in de informatie, en probeer dit steeds in dezelfde bewoordingen te doen, anders kan de ander denken dat je iets nieuws probeert te vertellen.
- Maak notities van woorden die de zwangere gebruikt en gebruik deze ook zelf.

Visuele communicatie

Gebruik waar mogelijk plaatjes, tekeningen of voorwerpen om je verhaal te ondersteunen (ook in het Engels, Turks, Pools e.a.)

- Plaatjes KNOV
- <http://mijnzorgveilig.nl/kaart/eerstelijnszorg/index.php>
- <http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/gezondheids-verschillen>

Eenvoudig voorlichtingsmateriaal-in-de-zorg

- Voorlichtingsfilm KNOV: <http://www.knov.nl/actueel-overzicht/nieuwsoverzicht/detail/nieuw-voorlichtingsfilm-over-omgaan-met-pijn-tijdens-debevalling/1686>

Bijlage

Stichting Lezen & Schrijven heeft contacten met aanbieders van taalscholing overal in het land. Via de stichting kan de zwangere gratis telefonisch advies krijgen over mogelijkheden voor taalcursussen bij haar in de buurt.

Voor aanmelding zijn de volgende gegevens nodig:

- Naam
- Telefoonnummer
- Geboortedatum + geboorteland
- Postcode + huisnummer

Na aanmelding wordt de zwangere binnen 2 weken teruggebeld door een taalaanbieder in de buurt. Die persoon kan haar verder informeren over de mogelijkheden en eventueel uitnodigen voor een kennismakings- of intakegesprek.

Zorgpad

1. Kijk bij intake of er signalen zijn die kunnen wijzen op laaggeletterdheid
2. Vraag voorzichtig door en controleer of uw gevoel klopt toets evt. uw vermoeden door de persoon te vragen om iets op te schrijven, informatie uit een folder te halen, de adresgegevens op te laten schrijven, het gewicht hardop te laten zeggen of een nieuwe afspraak te laten opschrijven.
3. Vraag uit of er < 7 jaar onderwijs is gevolgd.
4. Noteer laaggeletterdheid en ondernomen actie.
5. Ga in gesprek

6. Verwijs door naar taalscholing 0800 0234444 of naar www.lezenenschrijven.nl
7. Pas de manier van communiceren aan op het niveau van de cliënt, plan meer tijd in voor een consult.
8. Maak gebruik van visuele communicatie
9. Vraag in de zwangerschap naar stand van zaken m.b.t. taalscholing, peil de behoefte aan ondersteuning.
10. Vraag toestemming aan cliënt om overdracht te mogen doen naar kraamzorg,
11. consultatiebureau en huisarts.
12. Laat toestemmingsformulier tekenen om informatie te delen.
13. Plan in kraambed extra tijd
14. Doe in kraambed overdracht naar kraamzorg, consultatiebureau en huisarts.

Bronvermelding

- Websites van de Alliantie gezondheidsvaardigheden:
www.gezondheidsvaardigheden.nl/tips-tools/
- Stichting Lezen en schrijven
www.lezenenschrijven.nl/aan-deslag/zelf/herkennen
- <https://www.levendetalen.nl/docs/201011071342405955.pdf>
- <http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/gezondheidsverschillen/eenvoudigvoorlichtingsmateriaal-in-de-zorg>
- <https://www.lhv.nl/service/toolkit-laaggeletterdheid>
- <http://mijnzorgveilig.nl/kaart/erstelijnszorg/index.php>
- www.taalmaaktgezonder.nl
- Consortium concept handreiking kwetsbare zwangere.

Auteurs

Esther Tuinman-Vollaard, Jolien Verstraete en Rianne Jonkman